

## Katechizacja w archidiecezji gnieźnieńskiej w latach 1945-1990

### Streszczenie

Przedłożona rozprawa stanowi próbę kompleksowego opracowania zagadnienia, jak kształtowała się katecheza w archidiecezji gnieźnieńskiej w trudnym dla polskiego Kościoła okresie rządów komunistycznych, w oparciu o dokumenty znajdujące się w Archiwum Diecezjalnym w Gnieźnie oraz literaturę przedmiotu. Jako materiał źródłowy wykorzystano również m.in. Wiadomości Archidiecezji Gnieźnieńskiej (WAG), Listy Pasterskie Episkopatu Polski, Listy Pasterskie Prymasa Polski, *Dyrektorium Katechetyczne Kościoła Katolickiego w Polsce*, *Katechizm Kościoła Katolickiego*, *Dyrektorium Ogólne o Katechizacji*, Statuty Synodu Archidiecezji Gnieźnieńskiej. Jej celem jest ukazanie, w jaki sposób kościół gnieźnieński przeciwdziałał na płaszczyźnie katechetycznej wysiłkom władz PRL zmierzającym do całkowitej laicyzacji społeczeństwa. Zakreślone w tytule rozprawy ramy czasowe uzasadnia to, że w 1945 roku, wraz z wypowiedzeniem przez ówczesne władze Konkordatu, rozpoczął się proces stopniowego usuwania lekcji religii ze szkół, które ponownie zostały przywrócone na mocy instrukcji Ministra Edukacji Narodowej z 30.08.1990 roku.

Rozprawa ma charakter źródłowy, o ile opiera się na analizie dokumentów archiwalnych dotyczących katechezy w omawianym okresie i składa się ze wstępu, pięciu rozdziałów, zakończenia i bibliografii. Rozdział pierwszy, zatytułowany: „Podstawy misji katechetycznej Kościoła” stanowi teoretyczne uzasadnienie treści znajdujących się w kolejnych rozdziałach. Przedstawiono w nim cele i zadania katechezy, podmioty katechezy oraz środowiska katechetyczne. Rozdział drugi („Organizacja nauczania religii i katechezy parafialnej”) poświęcony został podstawom prawnym nauczania religii, diecezjalnym strukturom katechetycznym, miejscom, w których katechizowano dzieci i młodzież poza szkołą oraz działalności Wydziału Nauki Chrześcijańskiej. W kolejnym rozdziale zaprezentowano formy katechizacji dzieci, młodzieży i dorosłych w omawianym okresie. Podjęto tutaj takie zagadnienia,

jak katecheza zsynchronizowana, katecheza domowa oraz duszpasterstwo katechetyczne w parafii. Rozdział czwarty dotyczy założeń programowych katechezy. Poruszono w nim takie kwestie, jak: programy nauczania religii w szkole, ramowe i szczegółowe programy katechetyczne, podręczniki i materiały do nauki religii i katechezy oraz pomoce katechetyczne. Ostatni, piąty rozdział dysertacji dotyczy podstawowej i permanentnej formacji katechetów. Treści zawarte w tym rozdziale dotyczą kształcenia katechetów duchownych, formacji katechetów świeckich oraz współpracy wizytatorów i referentów katechetycznych. Praca w udokumentowany sposób ukazuje obraz katechizacji prowadzonej w archidiecezji gnieźnieńskiej w niezwykle trudnych dla całego Kościoła w Polsce latach 1945-1990.

Dzięki uzupełnieniu analizy źródeł konsultacjami oraz wywiadami z osobami pracującymi w omawianym okresie w katechizacji, otrzymano wiarygodny obraz ogromnego wysiłku setek katechetów świeckich, kapłanów oraz pracowników struktur kurialnych, mającego na celu realizację podstawowej misji Kościoła w bardzo trudnych czasach związanych z rządami komunistycznymi oraz tuż po upadku komunizmu.

Podjęte w rozprawie analizy dowiodły, że w latach 1945-1990 w archidiecezji gnieźnieńskiej posługę katechetyczną otaczano najwyższą troską. Stanowiła ona jedną z podstawowych form nauczania i wychowania w wierze dzieci, młodzieży i dorosłych. Kościół za pomocą różnych form katechezy oddziaływał duszpastersko na wiernych w różnym wieku i w różnej sytuacji życiowej. Przewycięzając liczne trudności, organizował systematyczną katechezę parafialną nie tylko dla dzieci i młodzieży szkolnej, ale także dla młodzieży pozaszkolnej. Kościół zwracał też szczególną uwagę na współpracę z rodzicami, co wymagało podjęcia trudu dialogu z rodziną.

Wypracowane w latach 1945-1990 formy i sposoby katechizacji wiernych zasługują na uwagę współczesnych katechetów i katechetyków. Świadczą o wielkim zaangażowaniu duszpasterzy, sióstr zakonnych i osób świeckich oraz o wkładzie minionych pokoleń w rozwój katechezy w archidiecezji gnieźnieńskiej.

*Dr Roman Kizielek*